

KoRSP

KOALICIJA ZA RAZVOJ
SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA

Bilten no. 05
april 2014. godine

Poštovani čitaoci,

Sa zadovoljstvom vam predstavljamo peti broj biltena o socijalnom preduzetništvu u Srbiji, u kojem smo vam predstavili vezu između socijalnog preduzetništva i ruralnog razvoja. Ovaj broj biltena obiluje primerima socijalnih preduzeća, prevashodno socijalnih zadruga usmerenih na razvoj ruralnih područja sa namerom da se stekne uvid u spektar aktivnosti ovih privatnih udruženih inicijativa, koje podstiču lokalni ekonomski razvoj širom sveta.

Prethodni period obeležio je i značajan događaj za razvoj socijalnog preduzetništva u regionu - Prvi regionalni Forum socijalnih inovacija, koji je okupio predstavnike udruženja iz regiona koja se bave socijalnim preduzetništvom i njegovim razvojem. O rezultatima ovog skupa, kao i o Beogradskoj deklaraciji o razvoju socijalnog preduzetništva u regionu Zapadnog Balkana i Turske, možete pročitati u ovom broju biltena.

Predstavljamo vam i nove publikacije koje su značajne za podsticaj razvoja sektora socijalnog preduzetništva, kao i najave i izveštaje sa zanimljivih događaja iz oblasti socijalnog preduzetništva.

Na kraju, pozivamo vas da nas pratite na društvenim mrežama i da nas informišete o vašim aktivnostima.

*Dina Rakin
urednica biltena,
Koalicija za razvoj socijalnog preduzetništva
Evropski pokret u Srbiji*

SADRŽAJ

SOCIJALNE ZADRUGE KAO POTPORA RURALNOM RAZVOJU

SIGURNA KUĆA ZA „LUDE IDEJE” - CDOP

DOPRINOS SOCIJALNE EKONOMIJE RURALOM RAZVOJU

PREDSTAVLJAMO :

„SELO USPELO” PROJEKAT

UDRUŽENJE OPTIMIST

RAZVOJNA ZADRUGA eTRI IZ SLOVENIJE STVARA NOVE ZELENE POSLOVE

FONDACIJA BARKA ZA UZAJAMNU POMOĆ:

RAZVOJ NOVOG PRISTUPA ZA OSNAŽIVANJE MARGINALIZOVANIH GRUPA PUTEM KREIRANJA SAMODOVOLJNIH ZAJEDNICA, POLJSKA

ETHICALLY ESSENTIAL, VELIKA BRITANIJA

FIRST MILK, VELIKA BRITANIJA

ŠVAB FONDACIJA, ŠVAJCARSKA

ZADRUGA ZA UZGAJANJE DRVEĆA, INDIJA

ELEKTRIČNA ENERGIJA KAO KATALIZATOR RURALNOG RAZVOJA, BANGLADEŠ

KOBOKO ZADRUGE, UGANDA

PREDSTAVLJAMO PUBLIKACIJU „ZAPOŠLJAVANJE I SOCIJALNI RAZVOJ U EVROPI 2013”

VESTI

ŠUMADIJA SAJAM PREDUZETNIŠTVA OD 22. DO 24. MAJA 2014. GODINE - 8/4/2014

ODRŽAN PRVI FORUM SOCIJALNIH INOVACIJA - 14/3/2014

SOCIJALNO PREDUZETNIŠTVO I DRUGI OBLICI ZAPOŠLJAVANJA ZA NAJUGROŽENIJE, HRVATSKA- 31/3/2014

SOCIJALNA AGENDA - ZAPOŠLJAVANJE MLADIH - 12/2/2014

KONFERENCIJA O INOVACIJAMA U SOCIJALNOJ POLITICI- 19/05/2014
- 20/05/2014, BRISEL

RECENZIJA BELGIJSKE PLATFORME ZA BORBU PROTIV SIROMAŠTVA I SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI EU 2020 - 26/2/2014

KOMISIJA POZDRAVLJA KONAČNO USVAJANJE NOVOG FONDA ZA EVROPSKU POMOĆ NAJUGROŽENIJIMA - 10/3/2014

IMPRESUM

SOCIJALNE ZADRUGE KAO POTPORA RURALNOM RAZVOJU

*Dina Rakin,
Evropski pokret u Srbiji*

Razmišljanja i inicijative usmerene na poboljšanje položaja ljudi koji žive u ruralnim područjima, trebalo bi da vode ka tome da se specifičnostima ovog problema priđe sistemski i temeljno. Koncept ruralnog razvoja, učestalo spominjan, pomalo i bez jasne vizije šta on jeste, ušao je u upotrebu i politike usmerene na podsticanje ruralnog razvoja. Već godinama su na visokom mestu prioriteta nacionalnih, regionalnih, ali i međunarodnih institucija. Srbija ima u planu strategiju ruralnog razvoja, Evropska unija svoju politiku regionalnog razvoja, a Ujedinjene nacije u svojim Milenijumskim ciljevima pretpostavljaju specifične aktivnosti za posebno izolovana područja i za ljude koji u njima žive.

Uprkos tome što ne postoji jedinstven pristup ruralnom razvoju, zbog raznolikosti ruralnih područja, u najširem smislu, on podrazumeva rad na unapređenju kvaliteta života ljudi koji žive u izolovanim uslovima i na područjima koja su oskudno naseljena. Kada se govori o ruralnim područjima i kada se nastoji odgovoriti na potrebe ljudi iz tih područja, nikako se ne sme prenebregnuti promenjen odnos između sela i grada, seljaka i građana, ali ni povezanost izazova za zaštitu životne sredine uz određen pristup ruralnom razvoju. Ovo je posebno značajno zbog specifične promene same paradigme ruralnog razvoja, koja za polaznu osnovu više nema ruralna područja svedena na poljoprivredu i šumarstvo niti pristup

po kome se grad snabdeva od sela, već sada govorimo o ruralnim područjima u kojima se razvija turizam, neguje tradicija kontrolisane proizvodnje zdravih namirnica, gde ona postaju ili imaju odlične preuslove da postanu mesta ponovnog oživljavanja čovekove potrebe da bude deo prirode i da živi u skladu sa njom.

Evropska iskustva, posebno države poput Nemačke i Italije, govore u prilog tome da adekvatna povezanost potreba onih koji žive u gradu i onih koji žive u ruralnim područjima i te kako može da unapredi razvoj ruralnih područja, a to sve znači ubrzanje celokupnog razvoja društva.

Za nas je svakako bitno da predstavimo kako su socijalna preduzeća, posebno zadruge, našla svoju ulogu u celom ovom procesu. U tom smislu, neophodno je da se razume da ruralna područja najvećim delom i dalje prati proces depopulacije, opadanje kvaliteta života pojedinaca koji ostaju na tim područjima. Mladi i žene napuštaju ruralna područja, prevladaju staračka i najčešće samačka domaćinstva. Pristup obrazovnim, socijalnim, zdravstvenim i drugim uslugama je otežan ili određenih usluga nema. Ovo iznad

svega važi za Srbiju, zemlju koja u Evropi pripada onim zemljama koje su dominantno ruralne, ali u kojima razvojna politika ni na koji način istinski ne uzima u obzir izazove ruralnih područja.

Ipak, sporadične inicijative govore o tome da postoji svest kod određenog broja ljudi, pa možda i onih koji će biti u mogućnosti da donose ili da utiču na one koji će da donose strateške odluke, kako bi se podstakao razvoj ruralnih područja u Srbiji. Ove inicijative su usmerene na socijalne i ekonomske probleme ruralnih područja, a načini na koje nastoje da odgovore na te probleme su različiti, ali iznad svega, polaze od karakteristika te lokalne sredine, potreba ljudi, i na osnovu toga od potencijala koje je moguće iskoristiti i unaprediti. Ovakav, uslovno rečeno, personalizovan pristup izazovima u ruralnim područjima, gde se iz lokalna nastoji odgovoriti na lokalne potrebe, jeste pristup karakterističan i za socio-preduzetničke inicijative.

Tamo gde privatne firme ne vide profit da bi investirale, a javne vlasti ne obezbeđuju neophodne usluge stanovništvu, prevashodno su zadruge te koje, kao oblik samoorganizovanja stanovništva, mogu

da predstavljaju odgovor na potrebe stanovnika ruralnih područja. Sa svojim karakteristikama (dobrovoljno i otvoreno članstvo, demokratska kontrola od strane zadrugara, ekonomsko učešće zadruga, autonomija i nezavisnost, obrazovanje, obuka i informisanje zadrugara, međuzadružna saradnja, briga za zajednicu), zadruga stvaraju priliku za zaposlenje lokalnog stanovništva, pružaju socijalne, zdravstvene i obrazovne usluge, brinu o zaštiti životne sredine, a sve to zajedno vodi unapređenju kvaliteta života lokalnog stanovništva.

U Evropskoj uniji postoji 250.000 zadruga, koje su vlasništvo 163 miliona građana i one zapošljavaju 4,4 miliona ljudi. Dominantno, ove zadruga su poljoprivredne, potom se bave šumarstvom, bankarstvom, što ne iscrpljuje spektar delatnosti kojima se zadruga bave. Uviđajući značaj zadruga, na nivou EU donesen je niz dokumenata sa namerom da se podstakne razvoj ovog sektora, da se omogući njegova vidljivost i da se u njega više investira.

Proces evropskih integracija za Srbiju otvara niz prilika da se dobre prakse iz EU predstave i da se primene dobri i korisni instrumenti koji bi podstakli razvoj

ruralnih područja. Osim da se na Evropsku uniju gleda isključivo kao na izvor finansiranja, neophodno je celokupan proces koristiti i za promenu svesti građana, posebno kada govorimo o konceptu zadrugarstva, ali i uopšteno udruživanja. Traumatično iskustvo zadrugarstva u socijalizmu, kao i sve druge traume, prevazilaze se suočavanjem sa njima, kao i sa novim znanjima i iskustvima. Programi poput LEADER-a omogućavaju pre svega učenje, razmenu iskustava, a time i osnaživanje svih aktera u lokalnoj sredini koji mogu biti nosioci razvoja jedino ako su umreženi.

SIGURNA KUĆA ZA „LUDE IDEJE” - CDOP

DOPRINOS SOCIJALNE EKONOMIJE RURALOM RAZVOJU

Dragana Tomić Pilipović
Predsednica

Promene na bolje se ne dešavaju same od sebe niti će se desiti ako samo postavljamo pitanja sebi i okruženju: „Kako ovo društvo može biti bolje?” ili „Šta se može učiniti za ovu planetu da bude bolje mesto za život?” Promene nastaju samo onda kada donesemo odluku da preduzmemo nešto sa odgovorom do kojeg smo došli postavljajući sva ta pitanja. Centar za društveno odgovorno preduzetništvo upravo predstavlja lični odgovor i pokušaj da se doprinese toj boljoj i lepšoj budućnosti i to stvarajući sigurnu kuću za „lude” ideje – edukativni kompleks u ruralnom području – mesto gde mogu raditi, sasta-

jati se, učiti i umrežavati se svi oni pojedinci koji već jesu ili žele da postanu socijalni preduzetnici. To je mesto za eksperimentisanje i lični razvoj.

Sama ideja o Centru za društveno odgovorno preduzetništvo (CDOP) i izgradnji edukativnog kompleksa u ruralnom području nastala je još 2009. godine. Ova godina je za nas bila godina rada na osmišljavanju celokupne ideje, zatim samog koncepta CDOP-a, proučavanja i analize sličnih ideja i akcija, kako u domaćem tako i u stranom okruženju i pronalaženja načina kako da sve to realizujemo.

Stoga smo krenuli prvo od odabira mesta u kome će se dešavati aktivnosti CDOP-a. Posle višegodišnjeg istraživanja i pu-
tovanja po Srbiji, u 2010. godine je oda-
brano selo Vrmdža i kupljeno je imanje
na kraju sela, na putu ka Vrmdžanskom
jezeru, površine 1,6 hektara. Selo Vrmdža
pripada regiji Timočke krajine, a nalazi se
u severnom delu opštine Sokobanja, 10
km od opštinskog centra, na 500 meta-
ra nadmorske visine, u samom podnož-
ju planine Rtanj. Odabir je pao na ovo
selo, ne samo zbog prirodnih lepota, već
i zbog potencijala koje selo ima za sam
ruralni razvoj kroz ekoturizam i poljopri-
vrednu proizvodnju.

Te iste godine u avgustu CDOP je zvanično osnovan kao udruženje građana sa misijom da: prepoznaje društveno odgovorne ideje i pojedince, aktivno ih podržava kroz svoje edukativne i razvojne programe, time stvarajući društveno odgovorno okruženje.

Svojim radom CDOP ima nameru da:

1. Podstakne edukaciju i svest o oblasti društveno odgovornog preduzetništva, kroz radionice i treninge sa praktičnim znanjima i veštinama iz ove oblasti.

2. Omogući sagledavanje novih šansi i mogućnosti za prihode ohrabrujući inovativna, društvena i ekološki odgovorna rešenja za potrebe društva.

3. Unapredi razvoj zajednice i društveno kulturnog okruženja promovišući aktivno učešće u društvu, povezanosti i uključenosti, obezbeđujući prostor i okruženje za razmenu istraživanja, znanja, veština i ideja.

4. Promoviše održivi razvoj uz zaštitu okoline.

Želimo da nas inovativni društveno odgovorni pojedinci i preduzetnici prepoznaju kao sigurnu kuću za njihove „lude“ ideje. Organizaciju vodi Dragana Tomić Pilipović, dok u njenom samom radu učestvuju razni spoljni saradnici i prijatelji organizacije koji poseduju dugogodišnje i dokazano iskustvo i stručnost iz socijalnog preduzetništva, održivog razvoja, ruralnog razvoja, permakulture, ekologije itd.

Posle četiri godine postojanja, stručnost i kvalitet rada organizacije potvrđuju razna angažovanja CDOP-a od strane različitih institucija i pojedinaca na raznim projektima i stručnoj podršci u oblasti socijalnog preduzetništva i ruralnog održivog

razvoja. Izdvajamo samo neka angažovanja: držanje obuke za buduće socijalne preduzetnike u okviru projekta „Biznis u službi zajednice“ u organizaciji Britanskog saveta i Foruma mladih sa invaliditetom, uz podršku Ministarstva rada i socijalne politike; pokretanje projekta „Kreativno mentorstvo“ u okviru ETC grupe u saradnji sa Ambasadam Švedske; mentorski rad sa organizacijama u projektu mentorske podrške socijalnim preduzetnicima organizovanim od strane Koalicije za razvoj socijalnog preduzetništva; učestvovanje kao partner organizacija u nacionalnoj ekološkoj kampanji „Recikliraj baš, uradi šta znaš“, koja se kroz niz povezujućih aktivnosti sprovedila sredstvima SENSE programa, koji realizuje REC, itd.

Naš dosadašnji najznačajniji uspeh je što je sama ideja o konceptu i načinu funkcionisanja CDOP-a osvojila prvo mesto na međunarodnom konkursu za najbolju ideju iz Srbije u domenu društvenog preduzetništva u okviru „Turneje društvenog preduzetništva 2010“, pod pokroviteljstvom Prof. Muhameda Junusa, dobitnika Nobelove nagrade za mir i začetnika ideje društvenog preduzetništva.

Na kraju, želimo da poručimo svima onima koji se odvažavaju da krenu putem reali-

zacije svojih snova i ideja, da put kojim ste krenuli nije lak, ali da jedino verujući i ne odustajući od svojih „ludih“ ideja možete nešto uraditi za bolju budućnost sebe, porodice, čovečanstva. Ako i posustanete - ne brinite, mi smo tu da vam uvek pružimo podršku i ohrabrenje.

[Više informacija na:](#)

www.cdop.rs

PREDSTAVLJAMO - „SELO USPELO” PROJEKAT

Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva (SIPRU) pokrenuo je projekat „Selo uspelo” koji ima za cilj prepoznavanje i promociju „uspelih” sela u Srbiji.

Selo je uspelo kada odiše zajedništvom, brine o svojim resursima (ljudskim, prirodnim, kulturnim, itd.) i koje je pronašlo svoju ulogu.

U okviru ovog projekta tražiče se sela koja ispunjavaju pravila ove definicije. Do sada je predstavljeno 14 sela iz različitih delova zemlje koja ispunjavaju sve uslove, od postojanja inicijativa i zajedničkih akcija stanovnika sela, preko očuvanja kulturne baštine, do postojanja sportskih klubova.

SIPRU je takođe objavio i studiju „Budućnost sela u Srbiji” koja se bavi analizom trenutnog stanja i položaja sela u Srbiji kao i potencijalne načine rešavanja uočenih problema sa kojima se susreću ruralne sredine. Čitavu studiju možete pročitati na http://www.inkluzija.gov.rs/files/buducnost_sela_web.pdf.

[Detaljnije informacije o samom projektu možete naći na stranici ;](http://www.selouspelo.rs)

www.selouspelo.rs

PREDSTAVLJAMO - UDRUŽENJE OPTIMIST

Udruženje Optimist osnovano je 2006. godine u Bosilegradu kao odgovor na potrebu ekonomskog osnaživanja opštine i juga Srbije kroz podizanje kapaciteta i motivacije ljudi, pre svega mladih i ugroženih grupa. Ideja vodilja grupe entuzijasta bila je osnivanje organizacije koja će svojim iskustvom i angažovanjem doprineti poboljšanju socijalnog statusa stanovništva i kvaliteta života u opštini. Oblasti rada su: socijalno preduzetništvo, zaštita životne sredine i mladi. Takođe smo svojim aktivnostima doprineli na poljima razvoja demokratije i zaštite ljudskih i manjinskih prava, rodne ravnopravnosti, kao i borbi protiv korupcije.

Uz pomoć EU PROGRES programa u 2011. godini udruženje je realizovalo projekat „Gradinari.” U toku realizacije projekta, menadžment „Optimista” uvideo je potencijal za razvoj socijalnog preduzetništva u efikasnoj poljoprivrednoj proizvodnji i može se reći da su „Gradinari” odredili dalje aktivnosti Udruženja Optimist i pozicionirali ovu organizaciju kao jednog od pionira u razvoju koncepta održivog socijalnog biznisa u Srbiji. Nakon „Gradinara” usledio je projekat „Nove brazde ka Evropi”, koji je podrazumevao podršku socijalno ugroženim porodicama putem efikasne proizvodnje jagoda u plastenicima i koji je potvrdio i unapredio iskustva stečena prilikom

realizacije „Gradinara.“ U Optimistu su nastavili sa razvijanjem ovog koncepta i kreirali su program podrške socijalno ugroženima sa jednom inovacijom u sve-tu poljoprivredne proizvodnje, a to je uz- goj kultivisane šumske jagode. Ova ideja je nominovana za nagradu Fonda braće Rokfeler (jedna od 15 nominovanih sa teritorije Zapadnog Balkana) na konkursu „Zelene ideje i filantropija“, a podržao ju je upravo i ponovo EU PROGRES.

Projekat pod nazivom „Sađenje dobrih ideja“ je program podrške za 10 socijalno ugroženih porodica sa teritorije Bosile- grada (53 člana porodica) putem efika- sne proizvodnje šumskih jagoda, kulture koja je nedavno kultivisana i za kojom

postoji velika potražnja. Svaka od kori- sničkih porodica je dobila pomoć u vidu 500 sadnica, sistema za navodnjavanje, đubriva i obuke, a obezbeđeno je i ze- mljište porodicama koje nisu imale svoje.

Izvršni direktor Udruženja Optimist, Kiril Kirilov navodi razloge za implementaciju baš ovakvog projekta – *„Sve misli zapo- slenih u nevladinom sektoru su usmere- ne na problem održivosti projekata. Mi se trudimo da sprovodimo programe čiji će rezultati biti vidljivi i za 10, 15 godina na zadovoljstvo naših korisnika, dona- tora i na kraju, na naše veliko zadovolj- stvo. Za kultivisanu šumsku jagodu smo se opredelili iz mnogo razloga: imamo plodno tlo i odgovarajuću nadmorsku visinu, vredne korisnike koji shvataju da je budućnost ovog kraja u poljoprivredi i činjenicu da je otkupna cena šumske jagode odlična i kreće se od 4€ do 5,5 € po kilogramu. Uz plan reinvestiranja i dodatnu podršku, računamo da će sva- ka korisnička porodica u godinama koje dolaze moći da zaradi jednu solidnu go- dišnju platu i ustali mali porodični biznis na svojim imanjima. Ne mogu, a da ne istaknem pomoć i podršku naših projek- tnih partnera – Javnog preduzeća Direk- cija za građevinsko zemljište i puteve.“*

Nastavak ovog projekta donela je podrš- ka Fondacije braće Rokfeler. Četiri nove porodice su dobile po 500 sadnica sa dodatnom opremom, dok je istim brojem sadnica dodatno osnaženo šest (ranije podržanih) korisničkih porodica.

Jula 2013. godine, uz podršku USAID- a i ISC-a, preko programa „Građansko društvo za budućnost“ koji se realizuje u saradnji sa Trag fondacijom, počeo je projekat „Danas za bolje sutra“ koji je podržao 15 socijalno ugroženih porodi- ca kroz plasteničku proizvodnju jagoda. Ovaj projekat sa sobom nosi i nove uslu- ge, kao što je transport jagoda od plaste- nika do otkupnih stanica, ali i udruživanje korisničkih porodica radi zajedničkog nastupa na tržištu. Cilj udruživanja jeste osnivanje zadruge koja će moći samo- stalno da konkurišu za sredstva koja će pomoći u dostizanju samoodrživosti, ali i za subvencije države i komercijalne kre- dite, radi širenja proizvodnje i delatnosti. Ta zadruga će po našem planu biti prete- ča pravog socijalnog preduzeća.

Sledeći izazovi koji su pred Udruženjem Optimist jesu nabavka hladnjače za skladištenje voća, kao i opreme za njegovu preradu, kako bi se maksimizirao profit

za korisničke porodice i kako bi kori- sničke porodice deo profita mogle vratiti lokalnoj zajednici tj. podržati neke nove korisničke porodice.

Danas, Udruženje Optimist servisira svo- jim uslugama četrdesetak korisničkih porodica koje u sezoni prihoduju 600 - 1000 evra, a skladištenjem i preradom voća obezbedili bismo mogućnost ot- kupa proizvoda od domaćinstava i po- ljoprivrednih gazdinstava, kao i preradu koja bi obezbedila posao za korisničke porodice tokom čitave godine. Takođe, ono što je pred Udruženjem Optimist je i sklapanje strateških partnerstva sa biznis sektorom i dobijanje sertifikata organske hrane.

Usluge koje Udruženje Optimist pruža korisničkim porodicama su:

1. Pronalaženje i ustupanje zemljišta za one korisnike koji ga ne poseduju;
2. Analiza i obogaćivanje zemljišta;
3. Nabavka poljoprivredne opreme (plastenika, tunela za proizvodnju kultivisane šumske jagode), kao i sadnica kultura;
4. Obuka o efikasnoj poljoprivrednoj proizvodnji

5. Stručna podrška tokom perioda vegetacije;
6. Pronalaženje tržišta za plasman proizvoda;
7. Transport proizvoda od imanja do otкупnih stanica;
8. Planiranje reinvestiranja.

Udruženje Optimist je predstavljeno i na Forumu socijalnih inovacija održanom 14. marta 2014. godine u Beogradu.

MREŽA SOCIJALNE EKONOMIJE SRBIJE [HTTP://WWW.SENS.RS/](http://www.sens.rs/)

SENS MREŽA NASLOVNA SOCIJALNO PREDUZETNIŠTVO SENS ČLANICE MREŽE AKTUELNOSTI KONTAKT ENGLISH

snazne i je u Srbiji.

Šta je socijalno preduzeće?

SENS MREŽA

SENS

ŠTA JE SENS?

ŠTA RADIMO?

PODRUŽJE SENS

PRIKLJUČITE SE SENS-U

KONTAKTIRAJTE SENS

PRETRAGA

ŠTA JE SOCIJALNO PREDUZETNIŠTVO?

SENS BROŠURA

ŠTA JE SENS?

SENS JE MREŽA SOCIJALNE EKONOMIJE SRBIJE – JEZINA NACIONALNA MREŽA KOJA OBLIPLJA SOCIJALNA PREDUZETIČA.

SENS mreža je osnovana 2011. godine od strane Grupe a14 na početku italijanske UniCredit fondacije, koja ima dugu tradiciju finansiranja i posraganje sektora socijalnog preduzetništva širom Republike Srbije.

SENS danas obopija 26 članica iz cele Srbije, u koje se ubrajaju udruženja građana, preduzeća sa profesionalnom rehabilitacijom osoba sa invaliditetom, društva sa ograničenom odgovornošću i nevladine.

Usluga generalnog sekretara mreže od 2013 obavlja udruženje Inicijativa za razvoj i saradnju (IDRC).

SENS je pomoćnik razvoja snažne i održive socijalne ekonomije u Srbiji.

Mreža postoji da članicama obezbedi edukaciju, stručne savete i pomoć pri ulaganju u svoje poslovne projekte i uvođenja biznisa. Održavajućemo i deljenje znanja i iskustava socijalne preduzetnice posraganje, podrška i inicijative.

ŠTA RADIMO?

UMREŽAVANJEM LJUDI I IDEJA SENS DOPRINOSI STVARANJU NOVIH PARIKLI I INOVATIVNIH REŠENJA ZA RAZVOJ SOCIJALNOG

PREDSTAVLJAMO - RAZVOJNA ZADRUGA eTRI IZ SLOVENIJE STVARA NOVE ZELENE POSLOVE

Članovi razvojne kooperative eTRI ujedinjeni su principima ekologije, ergonomije i etičke ekonomije.

Razvojna zadruga eTRI i njeni članovi sarađuju na osnovu eTRI poslovnog modela u pogledu ekologije, ergonomije i etičke ekonomije od 2011. godine. Tokom ovog perioda 38 novih zelenih radnih mesta je bilo otvoreno. Ovaj model nudi savremena rešenje, kako za lokalne tako i za globalne izazove, što je nešto što tradicionalni ekonomski modeli nisu u mogućnosti da rade.

Slovenija je zabeležila određena poboljšanja u oblasti socialne ekonomije u poslednjih nekoliko godina: uspostavljene su nove vrste preduzeća i organizacija koje podstiču aktivno građanstvo, broj inovacija je takođe u porastu. Primarni cilj ovih novih organizacija i modela se nije promenio: oni imaju za cilj da procese više humanizuju, kao i da obezbede dostupnost robe i usluga koje zadovoljavaju društvene potrebe. Socijalna ekonomija igra važnu ulogu u saradnji sa lokalnim i državnim institucijama zato što spaja stvaranje profita sa solidarnošću

(etička ekonomija); stvara radna mesta visokog kvaliteta koja su individualno prilagođena (ergonomija); podržava održivi razvoj - u pogledu ekoloških i tehnoloških inovacija (ekologija); jača društvenu, ekonomsku i lokalnu integraciju; stvara društveni kapital; promoviše aktivno građanstvo i najviše od svega stavlja čoveka u fokus svih svojih aktivnosti. Ova tri principa predstavljaju osnovu za eTRI poslovni model, koji omogućava održivo bavljenje socijalnim preduzetništvom u Sloveniji u obliku eTRI franšize.

Glavna karakteristika eTRI poslovnog modela je da njegov društveni uticaj ne protivreči značaju organizacione strukture ili ciljevima koji se tiču sticanja profita. Zadruga eTRI obuhvata oblasti koje obezbeđuju društveni i ekonomski razvoj korišćenjem nove, inovativne usluge i proizvode, a takođe zahteva da pojedinci korenito menjaju svoje navike. Uspeh ovog poslovnog modela je obezbeđen kroz saradnju sa iskusnim ljudima, uključivanjem mlađih generacija i humanizacijom radnih mesta. Sve ovo stvara dodatnu vrednost i uštedu. Ovaj model obuhvata i skup pravila o partnerstvu i saradnji, koji čine osnovu za kontinuirani rast i širenje eTRI franšize u svom sa-

dašnjem obliku. Socijalno franšiziranje omogućava međusektorsku integraciju i proširenje uz zadržavanje lokalnog vlasništva i podsticanje slobodno kretanje znanja. Ovaj model nije samo održiv za socijalne preduzetnike već i za dobrotvorne i verske organizacije, obrazovne ustanove (škole, vrtiće) kao privatni biznis.

Razvojna kooperativa eTRI je osnovana od strane kompanije Jazon, koja zapošljava osobe sa invaliditetom od 2006. godine. Poslovni eTRI model je dizajniran tako da prati svaki korak ka krajnjem proizvodu - kako to utiče na prirodu i čoveka. Čovek se nalazi u središtu razmatranja ovog modela. Investitor je već počeo izgradnju jednog akvaponijskog staklenika kod Brezovice, koji će obezbediti posao za svoje zaposlene.

Ostale usluge su povezane sa promenom ljudskih navika kroz različite usluge koje se fokusiraju na smanjenje troškova, zelenu logistiku, saradnju, inovativne pristupe i jednakost. Neke od njih su i aktivnosti u okviru 3R inicijative za preduzeća i javne institucije u cilju stvaranja novih zelenih radnih mesta za različite ugrožene grupe.

PREDSTAVLJAMO - FONDACIJA BARKA ZA UZAJAMNU POMOĆ:

RAZVOJ NOVOG PRISTUPA ZA OSNAŽIVANJE MARGINALIZOVANIH GRUPA PUTEM
KREIRANJA SAMODOVOLJNIH ZAJEDNICA, POLJSKA

Fondaciju Barka su osnovali Barbara i Tomas Sadovski kao odgovor na rastuće društvene probleme u Poljskoj tokom godina tranzicije, na osnovu alternativnog sistema podrške za beskućnike: da pruži priliku za lični rast i društveni razvoj. Počela je sa radom 1989. godine uključivanjem bivših zatvorenika, korisnika domova za mentalno obolela lica, beskućnika, alkoholičara i dugoročno nezaposlenih ljudi u poljoprivredne zajednice (farme) koje praktikuju uzajamnu pomoć, partnerstvo

i odgovornost. Farme takođe investiraju u sela gde se nalaze, i tako stvaraju nova radna mesta za stanovnike sela, samim tim uspostavljajući atmosferu saradnje i poštovanja između stanovnika sela i bivših beskućnika. Do danas, Fondacija Barka je pomogla uspostavljanje i održavanje 40 novih farmi, sa ciljem da svaki postane potpuno samoodrživa zadruga.

Dugoročni cilj Barke je da stvori potpuno razvijen ekosistem podrške za integra-

ciju marginalizovanih grupa. Finansijska podrška iz ESF inicijative EQUAL imala je ulogu u širenju poslovanja i pionirskom uspostavljanju povoljnog ekosistema, koji danas uključuje više od 5000 ljudi.

Ključna obeležja rada ove fondacije su:

1. Uspostavljanje više od 70 centara za socijalno uključivanje, koji pomažu ugroženim ljudima da kreiraju sopstveni posao kroz samozaposlenje ili uspostavljanje saradnje socijalnih preduzeća, obezbeđujući obuku, razvoj i stručne veštine kao što su šivenje, baštovanstvo, korićenje, itd, i davanje saveta u pravnom, organizacionom i finansijskom smislu.

2. Oko 100 javno-privatnih partnerstava u oblasti socijalne ekonomije uspostavljenih u lokalnim zajednicama širom Poljske. Partnerstva okupljaju civilno društvo, lokalne vlasti i preduzetnike u cilju razvoja lokalnih rešenja za borbu protiv siromaštva i nezaposlenosti zasnovane na alatima razvijenih od strane Barke tokom godina (socijalna integracija centara i socijalnih kooperativa i preduzeća). Na ovaj način teritorijalne zajednice uče odgovornosti.

3. Nove strukture saradnje i sporazuma između socijalnih preduzeća, centara za socijalnu integraciju i lokalnih vlasti u cilju korišćenje sredstava lokalnih vlasti (zemljišta, zgrade i javne nabavke) za stvaranje mogućnosti za zaposlenje.

Barka predstavlja živu laboratoriju za socijalne inovacije povezivanjem inicijativa iz oblasti socijalne ekonomije kako bi se usmerili ka potrebama isključenih ljudi (društvena reintegracija, rad, stanovanje) i promovisanje lokalnog razvoja. Funkcioniše takođe u Holandiji, Irskoj, Nemačkoj i Velikoj Britaniji (sa fokusom na novovno povezivanje izgubljenih migranata sa njihovim porodicama i zajednicama u Istočnoj Evropi). Počela je i saradnja sa afričkim zajednicama u Keniji i Etiopiji, kako bi mogli da se upoznaju se iskustvima Barke u sprečavanju socijalne isključenosti putem partnerstava i razvoja socijalnih preduzeća.

Izvor:

www.barka.org.pl

PREDSTAVLJAMO - ETHICALLY ESSENTIAL, VELIKA BRITANIJA

Sa nestašicom hrane i klimatskim promenama menjaju se navike u ishrani. Sve što konzumiramo ima ekološku i sociološku cenu, od rada potrebnog da se napravi, do materijala za pakovanje, nafte za prevoz ili hemikalija koje se koriste za poboljšavanje proizvoda. Vegetarijanska hrana uzima manji danak nego uzgajanje stoke, tako što više hrane može biti proizvedeno po kvadratnom metru (biljke oslobađaju kiseonik dok krave proizvode metan).

Na bristolskoj tržnici na veliko, promišljeno se nabavlja hrana (zajedno sa kućnim i kozmetičkim proizvodima).

Kao primer jedne od najvećih britanskih zadruga, Ethically Essential se poslednjih 40 godina bavio proizvodnjom i isporukom 6000 linija organske, veganske i etičke hrane nacionalnim i međunarodnim trgovcima. Organizacija takođe prodaje direktno potrošačima kroz svoj veb sajt www.ethicallyessential.coop. „Mi verujemo da mi kao etički orijentisani kupci, možemo iskoristiti našu kupovnu moć da težimo boljem svetu.“, kaže Eli Sarre, marketinški saradnik Essential-a.

Essential je započela život sedamdesetih godina prošlog veka od dve zadruga

organske hrane – Harvest (prodaja i kupovina hrane) i Nova (zadruga organske i vegetarijanske hrane), obe objedinjene 1991. godine, stvarajući Essential Trading. Essential je doživeo dosta promena – bila je među prvim britanskim preduzećima koja su nudila organsku hranu, ali dok su se prilagođavali novim trendovima, Essential nije promenila svoj etički pristup.

„Nismo se prilagođavali modi“, kaže Ser, „Naša posvećenost je oduvek bila tu da ponudi zdravu, organsku, „fer trejd“, vegetarijansku ili vegansku i ne GMO hranu i mi smo uvek za cilj imali da promoviramo svest o efektima naših životnih stilova na nas i na našu sredinu. Mi aktivno podržavamo zadruga i aktivnosti zajednice, promovirajući zdravu ishranu, suprotstavljanje iskorišćavanju životinja i podizanje svesti o pitanjima ljudskih prava. Mi ne reagujemo na trendove, mi radimo ono što najbolje znamo.“

Danas, svih 80 članica Essential-a imaju jednak glas da kažu kako preduzeće treba voditi. „**Jedan od razloga zašto smo mi etička organizacija je to što smo svi jednaki.** Postoji jedinstvena struktura plaćanja za sve što je revolucionarni koncept.“, kaže Ser.

U svetu koji karakteriše oskudnost hrane, netačne informacije na pakovanjima i skriveni aditivi, pitanje poverenja je dobilo naročito na važnosti. Mi sve više želimo da znamo odakle hrana dolazi, kako je napravljena, i da je fer cena plaćena za one koji su je napravili ili proizveli. „Put svakog sastojka od farmera do stola je važan isto kao i kvalitet hrane po sebi“, kaže Ser. „Mi imamo stroge smernice za naše proizvođače i dobavljače i svaki artikl mora da ispunjava naše stroge zahteve.“

Essential je primer kako dobra zadruga može napredovati, rasti i biti otpornija kada se sve više privrednih društava raspada. „Nedavni podaci pokazuju da 13 miliona ljudi poseduje udeo u britanskim zadrugama i ta cifra i dalje raste.“ kaže Ser. „Zadruga kombinuju samopomoć uz uzajamnu podršku i visoka svest svakog individualca i njegova vera u dobrobit zajedničkog rada za opšte dobro pomaže ovom poslovnom modelu da preživi tešku ekonomsku krizu. „Naš održivi pristup je pomogao obnavljanju poljoprivrednog zemljišta, jačanju zajednice i obezbeđivanju održive budućnosti za poljoprivrednike, proizvođače i dobavljače.“

PREDSTAVLJAMO - FIRST MILK, VELIKA BRITANIJA

Šta saradnja znači za First milk? Za naše članove, partnere i zajednička ulaganja, saradnja znači rad sa srodnim organizacijama koje dele naše ambicije, strast i održivost verovanja.

U srži svega što First Milk radi je volja da dođe do povraćaja farmerima i volja za održivom budućnošću za njih i za mlekarstvu industriju. Strateške smernice ovog preduzeća su:

1. Povraćaj profita farmerima članovima
2. Podizanje (gajenje) svojih brendova

3. Diversifikacija svojih proizvoda i potrošačke baze
4. Obaranje cena svojih usluga
5. Traženje vrednosti u partnerstvima.

Držeći se ovih pokretača, First Milk je značajno napredovao u poslednjih nekoliko godina naročito kroz širenje na nova tržišta i prilike za stvaranje dodatne vrednosti. Sve ovo imalo je za rezultat rastuće poslovanje koje je donelo isplate dividendi članovima kao i trostruki povraćaj sredstava.

Kao glavni proizvođač hrane i specijalista za Čedar sir - First Milk pravi različite mlečne proizvode i sastojake, uključujući meke sireve, mleko u prahu i vodeći Čedar sir, uključujući i svoje brendirane sireve Mull of Kintyre, Scottish Pride, Pembrokeshire i Lake District Cheddar. Lake District Cheddar je jedna posebno uspešna priča industrije sira u proteklim godinama, koji je u nekoliko godina posle lansiranja, došao na treće mesto najboljih britanskih Čedar sireva, sa pake-

tom koji se na svaku 1,5 sekundu proda negde u Ujedinjenom Kraljevstvu.

Put First Milk-a će se nastaviti tako što će kompanija pratiti različitu putanju od onih kojim britanske farme uobičajeno idu imajući u vidu konstantnu težnju za daljom diversifikacijom.

Izvor;

<http://www.firstmilk.co.uk/>

PREDSTAVLJAMO - ŠVAB FONDACIJA, ŠVAJCARSKA

Švab (Schwab) fondacija je neprofitna, nezavisna i neutralna organizacija osnovana 1998. godine u Švajcarskoj. Cilj ove fondacije je da pomogne razvoj socijalnog preduzetništva kao izvora socijalnog razvoja i napretka društvenih inovacija.

Neke od osnovnih aktivnosti ove fondacije su:

1. Izbor vodećih svjetskih socijalnih preduzetnika. Svake godine ova fondacija nagradi 25 najboljih preduzetnika kroz takmičenje „Socijalni preduzetnik godine.”

2. Građenje zajednice socijalnih preduzetnika. Danas ova fondacija broji oko 260 socijalnih preduzetnika iz različitih delova sveta i različitih oblasti delovanja. Fondacija podstiče uzajamnu saradnju i razmenu iskustava među članicama.

3. Povezivanje socijalnih preduzetnika. Odabrani socijalni preduzetnici su podstaknuti da učestvuju u Svetskom ekonomskom forumu. Ovaj forum predstavlja jedinstvenu priliku za preduzetnike da stupe u kontakt sa ključnim korporativnim, civilnim, akademskim, medijskim liderima.

SCHWAB FOUNDATION FOR
SOCIAL ENTREPRENEURSHIP

4. Stvaranje rešenja kroz partnerstva. Radom sa preduzetnicima i kompanijama podstiče se dijalog u pravcu stvaranja novog načina funkcionisanja industrija.

5. Dodatne usluge. U saradnji sa Univerzitetima Harvard i Stanford i poslovnom školom INSEAD, ova fondacija obezbeđuje svojim članovima najbolje kurseve u različitim oblastima koje su od značaja za socijalne preduzetnike.

Za više informacija posetite sajt:

<http://www.schwabfound.org/>

PREDSTAVLJAMO - ZADRUGA ZA UZGAJANJE DRVEĆA, INDIJA

Vanlaksami zadruga za uzgajanje drveća osnovana je 1986. godine. Danas zapošljava 20 osoba i ima 55 članica. Društvo je osnovano 1986. godine posle dobijanja 10 hektara zemlje od sela Pančajijat na zakup od 30 godina. Kada je zemljište preuzeto bilo je prekriveno rastinjem, trnjem kaktusa, naseljeno zmijama i drugim otrovnim gmizavcima. Ženama je bilo potrebno tri godine da od takve zemlje naprave obradivu površinu.

Najzapadnija indijska država, Gudžarat, poznata je po mnogo čemu. Pored toga što Mahatma Gandhi potiče iz ove države,

reč je i o jednoj od država koje su u procesu industrijalizacije u Indiji i koje ubrzavaju čitavu nacionalnu ekonomiju.

Međutim, u ovoj trci za dostizanje što većeg stepena industrijalizacije, na gu-bitku su ostali mali farmeri okruga Meh-sana. Oni su izgubili kako pristup zemljištu tako i pristup vodi. Irigacioni sistemi u okrugu smanjili su raspoloživu količinu vode i učinili je preskupom. Veliki broj farmera je morao da traži posao negde drugde ili da se odseli. Žene koje se bave poljoprivredom su naročito ugrožene.

Uz pomoć SEWA sindikata, žene su se organizovale u Vanlaksami zadrugu za uzgajanje drveća. One su se borile dve i po godine da povrate pristup zemljištu na kojem bi se bavile poljoprivredom.

Promenom pravnog pristupa problemu došlo se i do rešenja. Ove žene su dobile pristup državnom zemljištu tako što su registrovale zadrugu za sađenje drveća radije nego poljoprivrednu zadrugu. Nakon toga su dobile državno zemljište koje je ranije bilo pustoš.

Žene su naučile kako da maksimiziraju svoju proizvodnju uz pomoć Univerziteta za poljoprivredu u Gudžaratu. Koristeći naučne poljoprivredne prakse, uključujući hortikulture, agro-šumarstvo, navodnjavanje kap po kap, komposta jame i tehnike kišnice, uspele su poboljšati poslovanje svoje zadruge.

[Za više informacija posetite sajt:](http://stories.coop/stories/tree-growing-cooperative-finds-a-path/)

<http://stories.coop/stories/tree-growing-cooperative-finds-a-path/>

PREDSTAVLJAMO - ELEKTRIČNA ENERGIJA KAO KATALIZATOR RURALNOG RAZVOJA, BANGLADEŠ

Može biti nacionalni praznik i da su kancelarije širom zemlje zatvorene, ali to ne znači da nećete naći Džima Forda za njegovim stolom.

Ekspert za razvoj koji radi za Asocijaciju nacionalne ruralne električne energije (NRECA) Sjedinjenih Država, proveo je mnogo godina u Bangladešu usmeravajući projekte tehničke pomoći u podršci programa ruralne elektrifikacije za koje je NRECA bila ugovorena da isporučiti, uz finansiranje koje je obezbedila Vlada

SAD-a preko Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID).

„Jasno je da pristup električnoj energiji predstavlja katalizator za ekonomski razvoj”, kaže Ford. „Mnogi ljudi iz ruralnih sredina su na početku mislili da nikada neće dobiti struju i samim tim je u početku bilo teško da se ljudi prijave kao članovi potrošači.”

Ali zbog potrebe za strujom, oni su to uradili. U Bangladešu 90% populacije živi u

ruralnim sredinama. Postoji oko 80000 ruralnih naselja. Jedna od mnogih pozitivnih strana elektrifikacije je da je migracija ka gradovima značajno redukovana. Sa dostupnošću električne energije, šanse za zaposlenje su sada dostupne u ruralnim sredinama, te migracija ka gradovima više nije potrebna.

Uzimajući u obzir veličinu programa, postignut je značajan uspeh, priznaje Ford. U stvari, ovaj program ruralne elektrifikacije je prepoznat od mnogih kao najuspešniji u Jugo-Istočnoj Aziji dosada. Pored USAID-a, 14 drugih razvojnih partnera je obezbedilo finansijsku podršku za ovaj projekat.

„To je bilo mesto gde vi stvarno vidite da nešto veoma malo izrasta u nešto veoma značajno”, kaže Ford. Program je pratio rekooperativan model koji je elektrifikovao ruralnu Ameriku, a sada u Bangladešu postoji 70 električnih distribucionih sistema koji posluju po zadružnim princi-

pima. U početku ljudi iz ruralnih sredina nisu ni sanjali da će postojati elektrifikacija u njihovim selima.

Ovo je nagrada za narod Bangladeša koji se trudio, a mnogi od njih su posvetili čitave svoje karijere da bi omogućili da taj san bude moguć za milione njihovih sugrađana. „Imao sam sreće da budem uključen u program koji utiče na živote ljudi, i koji nastavlja utiče na živote ljudi, a to je divan osećaj”, zaključuje Ford.

Izvor:

<http://stories.coop/stories/electricity-a-catalyst-for-development/>

PREDSTAVLJAMO - KOBOKO ZADRUGE, UGANDA

„Male uštede, veliki razvoj” je moto Koboko sjedinjenih zadruga u severnoj Ugandi koja se još uvek oporavlja od posledica građanskog rata. Osnovana 2003. godine, Koboko SACCO rešava siromaštvo u ruralnom području nudeći povoljne kredite svojim članovima, kao što je Rebeka Aorih, siročica i samohrana majka troje dece. Želela je da sagradi kuću za sebe i svoju porodicu, ali kamatne stope u bankama Ugande mogu da dostignu i do 30%, tako da nije bila sigurna kako da pristupi fondovima. Zatim ju je prijatelj upoznao sa Koboko SACCO, koji je pomogao Rebeki i bio joj jedina podrška. Kroz niz kredita i SACCO, Rebeka je mogla da kupuje cigle u fazama i sama završi kuću koju planira da kompletira strujom. Uz njihovu podršku, ona je takođe bila u mogućnosti da plati školarinu

za svoju decu - privatno obrazovanje je važno u Ugandi jer su javne škole izuzetno prenatrpane i nedovoljno finansirane. Koboko SACCO nudi svojim članovima dividende, transparentnost, obrazovanje i nisku ili nikakvu taksu. On je centralno lociran i usko povezan sa zajednicom, kako u pogledu jezika tako i u pogledu osoblja koje radi na terenu.

Skoro 80% Ugande čine mali poljoprivredni proizvođači, poput Rebeke. Lokalni SACCO kao Koboko pomažu ruralnim poljoprivrednicima kroz kredite za kupovinu zemljišta, semena, plugova, građenja kuća i plaćanje školarina. Mnogi poljoprivrednici takođe pripadaju ruralnim proizvođačima. Zadruge nude obuku za diversifikaciju useva, efikasno korišćenje zemljišta i alternativno uzga-

janje useva. Vrlo bitna usluga koja je dostupna farmerima je i skladištenje, što je važno u zemlji sa lošom infrastrukturom koja bi, inače, sprečila kupce da propuhtuju bilo koju razdaljinu da bi kupili neki proizvod.

Koboko SACCO je jedna od mnogih zadruga koja učestvuje u integrisanom finansiranju i poljoprivrednoj proizvodnoj inicijativi, zajedničkoj inicijativi zadruga Ugande i kanadske asocijacije zadruga. Ovu inicijativu direktno koristi skoro 30000 ljudi, od kojih su 40% žene, fokusirajući se na izgradnju kapaciteta, proizvodnje i rasta produktivnosti i povećanje pristupa finansijskim uslugama. Ovaj integrisani pristup ruralnom razvoju se efikasno primenjuje i u Ruandi, Malaviju i Gani.

SACCO podržava međunarodne partnere kao što su UCA, kroz treninge, kratkoročne finansijske podrške, poslovno jačanje i upravljanje programima. Uz smernice i podršku CCA, partneri u Africi, Aziji i Americi jačaju njihov biznis, stvaraju jače mreže i rade sa vladama da stvore zakone koji će omogućiti zadrugama da napreduju, kako bi mogli nastaviti da pomažu ljudima poput Rebeke.

Izvor:

<http://ica.coop/en/media/co-operative-stories/small-savings-big-development-farmers-northern-uganda>

PREDSTAVLJAMO PUBLIKACIJU „ZAPOŠLJAVANJE I SOCIJALNI RAZVOJ U EVROPI 2013”

Ovogodišnji izveštaj nudi sveobuhvatnu analizu ključnih faktora na tržištu rada i socijalnih izazova sa kojima se Evropa suočava na putu sporog izlaska iz krize. U ovom izdanju razrađena su pitanja poput: Odakle će doći nova radna mesta u Evropi u sve konkurentnijoj globalnoj ekonomiji? Hoće li aktivna politika uključivanja pomoći snižavanju nivoa siromaštva među onima koji mogu da rade? Hoće li poboljšanje položaja žena na tržištu rada tokom krize biti održano ili zanemareno? Da li se pitanje neprijavljenog rada efikasno rešava? Hoće li sve države članice podjednako napredovati ili najslabiji rizikuju ponovni pad? Da li su nacionalni sistemi socijalne zaštite

bili efektivni i efikasni u održavanju prihoda tokom recesije i u dostizanju njihovih dugoročnih ciljeva? Da li je potrebno da se prilagodimo načinu merenja ekonomskog i društvenog napretka, kako bi se uzele u obzir nejednakosti?

[Čitavu publikaciju možete preuzeti na linku:](#)

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7684>

ČLANICE SENS MREŽE

VESTI I NAJAVE

**ŠUMADIJA SAJAM PREDUZETNIŠTVA OD 22. DO 24. MAJA 2014. GODINE
8/4/2014**

Sajam preduzetništva, koji se održava od 22. do 24. maja na Šumadija sajmu, biće organizovan u saradnji sa agencijom za marketing „Inovacija“ i uz podršku Regionalne agencije za razvoj Šumadije i Pompravlja. Manifestacija se održava pod pokroviteljstvom Grada Kragujevca.

Sušтина prvog sajma je da je okosnica ekonomskog razvoja Srbije bude pružanje podrške mladim ljudima da kroz duh nadmetanja i shvatanje konkurencije stvore vlastita preduzeća.

Cilj Sajma preduzetništva je da se na jednom mestu okupe sve relevantne institucije od značaja za buduće preduzetnike, odnosno njihovu uspešnu realizaciju ideje i pokretače posla, kao i za privrednike koji žele da unaprede svoje poslovanje.

Zamišljeno je da se populaciji kroz tri segmenta približe svetski fondovi i udruženja, banke, kao i državne i privatne institucije, koje im mogu pomoći u obezbeđivanju sredstava za ulagače ili ideja.

1. START UP PREDUZETNIŠTVO

Povezivanje mladih ljudi koji imaju ideje za započinjanje sopstvenog posla sa fondovima koji raspoložu novcem, kao i edukacija u smislu izrade biznis planova, održivih poslovnih projekcija i upoznavanje sa neophodnim zakonskim procedurama.

2. RAZVOJNO PREDUZETNIŠTVO

Povezivanje firmi i kompanija već pozicioniranih u poslovnom svetu sa međunarodnim organizacijama, fondovima i ban-

kama koje imaju interes da kroz razvijene delatnosti plasiraju svoj novac i realizuju različite programe.

3. SOCIJALNO PREDUZETNIŠTVO

Odnosi se prvenstveno na ugrožene socijalne kategorije (žene, Rome, lica sa posebnim potrebama, itd.) i mogućnosti plasiranja kapitala kroz podršku idejama za samozapošljavanje ili otpočinjanje sopstvenog biznisa. U okviru ove kategorije posebno će biti prezentovani nosioci poslova u oblasti starih zanata.

VESTI I NAJAVE

ODRŽAN PRVI FORUM SOCIJALNIH INOVACIJA 14/3/2014

Prvi Forum socijalnih inovacija održan je u Beogradu 14. marta 2014. godine u organizaciji Smart Kolektiva i Koalicije za razvoj socijalnog preduzetništva.

Na forumu je svečano potpisana Beogradska deklaracija od strane organizacija i socijalnih preduzeća iz zemalja Zapadnog Balkana i Turske. Ova deklaracija, bazirana na principima Strazburške deklaracije, pokazuje da region Zapadnog Balkana i Turska mogu da isprate aktuelne trendove vezane za socijalno

preduzetništvo. Do sada je više od 450 organizacija podržalo Beogradsku deklaraciju sa kojom se možete upoznati ovde: <http://belgradedeclaration.net/>

Sam motiv donošenja ove Deklaracije je potreba da se popravi realnost sa kojom se suočavaju građani zemalja u regionu koje su opterećene sopstvenim ekonomskim i socijalnim problemima. Javne politike moraju da prepoznaju socijalno preduzetništvo kao takvo kako bi se pomogao razvoj novog modela eko-

nomskog i društvenog razvoja koji će biti inkluzivniji i održiviji.

Poređenje postignutih rezultata u ovoj oblasti sa EU govori o tome da je 4,5 odsto radno aktivnog stanovništva zaposleno u socijalnoj ekonomiji koja doprinosi sa 10 odsto evropskom bruto domaćem proizvodu, dok je u Srbiji zaposleno 1,1 odsto ljudi i 1300 socijalnih preduzeća. Svako četvrto preduzeće u Francuskoj, Nemačkoj ili Italiji je socijalno preduzeće. Najnoviji presek stanja po ovom pitanju biće poznat kada se završi mapiranje socijalnih preduzeća od strane SeCons grupe za razvojnu inicijativu.

Predstavnici različitih organizacija koje se bave socijalnim preduzetništvom iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Crne Gore, Slovenije, Turske i Srbije, složili su se u oceni da je zajednički problem nedovoljno prepoznavanje socijalnog preduzetništva od strane nacionalnog zakonodavstva, što dovodi do toga da u Turskoj, na primer, socijalna preduzeća bivaju poistovećena sa organizacijama civilnog društva. U zemljama u kojima već postoji razvijena svest o značaju socijalne ekonomije, ista je uključena i u programe političkih partija i predstavlja

važnu temu za diskusiju što nije slučaj sa zemljama Zapadnog Balkana i Turske, gde iako postoji veliki potencijal za razvoj ovog tipa ekonomije koji prepoznaju strani donatori, još uvek na nacionalnom nivou ne dobija dovoljno na značaju.

Neki od zaključaka iznesenih povodom pitanja kako stvoriti povoljan ekosistem za razvoj socijalnog preduzetništva odnose se na to da se socijalno preduzetništvo mora razvijati tamo gde postoji potreba građana da reše probleme koje ne rešavaju njihove vlade. Takođe, ne-

ophodno je obezbediti socijalnim preduzećima transfer znanja i sposobnosti kroz partnerstva. Što se tiče regulative i traženja zakonskih rešenja, preporuka je da se oprezno definišu želje kako bi se postigli odgovarajući rezultati. Takođe, ukoliko je moguće, dobro je koristiti već postojeći okvir kao što to pokazuju uspešni primeri poput Fondacije Mozaik iz Bosne i Hercegovine. Govoreći o fondovima, zaključeno je da su oni potrebni ne samo u finansiranju starta preduzeća već i kasnije, kako bi se osigurala finansijska održivost poslovanja. Ono što se u finansiranju socijalnih preduzeća očekuje, jeste promena od „ filantropskog finansiranja ka kolaborativnom” pri čemu je potrebno da preduzeća traže prostor za uključivanje privatnog sektora u svoje aktivnosti. Takođe je bilo reči i o mikro-

kreditima kao potvrđenoj dobroj praksi koja bi mogla značajno da olakša poslovanje socijalnim preduzećima.

Iskustvima preduzeća i organizacija iz regiona (Centar za promenu i menadžment konflikta (Albanija), Forum građanskih inicijativa-FIC (Kosovo), Fondacija Mozaik (Bosna i Hercegovina), Fondacija trećeg sektora (Turska), Fondacija za aktivno građanstvo (Crna Gora), Razvojna zadruka e-TRI (Slovenija)) pridružilo se i Social Enterprise UK kao najveće britansko udruženje socijalnih preduzeća. Na forumu su takođe predstavljena i tri socijalna preduzeća koja su dobila podršku USAID-a kao i Instituta za održive zajednice u okviru programa „Finansijska održivost socijalnih preduzeća.”

SOCIJALNO PREDUZETNIŠTVO I DRUGI OBLICI ZAPOŠLJAVANJA ZA NAJUGROŽENIJE, HRVATSKA 31/3/2014

Publikacija „Socijalno preduzetništvo i drugi oblici zapošljavanja za najugroženije” je rezultat javne rasprave održane u Zagrebu u oktobru 2013. godine. U publikaciji je fokus na uslovima za primenu Strategije o socijalnom preduzetništvu koja je početkom 2014. godine usvojena. Osim toga, publikacija sažima teme o kojima se raspravljalo na sastanku, ali daje i dobar pregled stanja sektora socijalnog preduzetništva u Hrvatskoj. Publikacija je dostupna na engleskom, francuskom, nemačkom i hrvatskom jeziku.

Možete je preuzeti ovde:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7701&furtherPubs=yes>

VESTI

SOCIJALNA AGENDA - ZAPOŠLJAVANJE MLADIH 12/2/2014

Poslednje izdanje Socijalne agende (koju možete preuzeti na linku <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=2030&furtherNews=yes>), naglašava potrebu da se uspostavi novi odnos prema zapošljavanju, socijalnoj politici i politici inkluzij koji bi promovisao zapošljavanje mladih: kombinacija urgentnih, visoko targetiranih mera koje bi pomagale mladim ljudima direktno, kao i dugoročnim strukturnim reformama.

Promovisana Garancija za mlade (Youth Guarantee) za koju su se šefovi država dogovorili da je razdele među državama članicama EU predstavlja primer implementacije ovog novog pristupa.

U fokusu ovog broja je:

1. O čemu se zapravo radi kad je reč o Garanciji za mlade;
2. Kako novi Evropski socijalni fond za period 2014-2020 obezbeđuje okvir za upravljanje Garancijom za mlade i Inicijativom za omladinsko zapošljavanje;
3. Kako će reforma Evropske mreže agencija za zapošljavanje pomoći mladima i poslodavcima u izgradnji zaposlenih sa odgovarajućim veštinama primenjivim na nivou cele EU.

KONFERENCIJA O INOVACIJAMA U SOCIJALNOJ POLITICI 19/05/2014 - 20/05/2014, BRISEL

U periodu od 19. do 20. maja održava se konferencija o inovacijama u oblasti socijalne politike koju organizuje Evropska komisija.

Konferencija je usmerena na značaj inovacija u oblasti socijalne politike i socijalnog ulaganja u cilju sprovođenja strukturnih reformi u nacionalnim državama i u cilju dostizanja ciljeva Strategije Evropa 2020.

Na konferenciji će biti reči o skorašnjim inicijativama za podršku državama EU za sprovođenje reformi koje vode inovacijama u oblasti socijalne politike, eksperimentima u ovoj oblasti kroz novi Program za inovacije u oblasti zapošljavanja i socijalne politike.

Na događaju će se takođe analizirati pristup država članica u pravljenju prioriteta za socijalne inovacije u novom programskom periodu u okviru Evropskih strukturnih i investicionih fondova, konkretno Evropskog socijalnog fonda.

Konferenciju će otvoriti komesar Laslo Andor, a tematske oblasti konferencije su:

1. Reforma socijalne politike: uloga inovacija u politici socijalnih inovacija, socijalne investicije i deljenje znanja
2. Inovacije u oblasti socijalne politike: iskorištavanje potencijala ESI fondova.
3. Partnerstva za inovacije u oblasti socijalne politike

Na konferenciji će učestvovati visoki zvaničnici iz država članica i institucija EU, zainteresovane strane iz javnog i privatnog sektora, organizacija civilnog društva, vodeći eksperti u ovo oblasti i istraživači.

Učešće na konferenciji je uz poziv. Za više informacija kontaktirajte EMPL-SPI-CONF-2014@ec.europa.eu.

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=88&eventId=981&furtherEvents=yes>

VESTI

RECENZIJAZ BELGIJSKE PLATFORME ZA BORBUPROTIV SIROMAŠTVAI SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI EU 2020 26/2/2014

Razvoj ekonomske krize je povećao rizik od siromaštva širom Evrope i vapi za odlučnom akcijom u borbi protiv siromaštva. Kao što je i najavljeno u prethodnom broju našeg biltena, sredinom januara 2014. godine recenzenti su se sastali u Briselu kako bi se upoznali sa belgijskim primenom, koji obuhvata širok spektar aktera u formulisanju preporuka praktičnih politika.

Belgijska platforma je dizajnirana tako da se uključi u Strategiju Evropa 2020, koja uključuje Evropsku platformu za borbu

protiv siromaštva i socijalne isključenosti, kao jednu od sedam vodećih inicijativa. Od 2011. belgijska platforma je okupljala na kvartalne sastanke širok spektar učesnika, uključujući predstavnike vlasti, socijalnih partnera, socijalnih službi, nevladinih organizacija i, presudno, pojedinaca koji sami doživljavaju siromaštvo. Iako Platforma nije zvanični akter u kreiranju praktične politike, ona omogućava prostor za otvoreni dijalog i podizanje svesti o značaju evropskog okvira za borbu protiv društvene isključenosti.

Naučene lekcije:

1. Uključenost zainteresovanih strana je presudna u kreiranju boljih politika i dostizanju ciljeva EU. Naročito u zainteresovane strane treba uključiti pojedince koji doživljavaju siromaštvo kao i mešavinu kreatora politika različite ekspertize.

2. Politička podrška je važan činilac uspeha. Kako bi se povećala politička podrška i samim tim uticaj, uloga Platforme mora da bude jasno definisana, teme treba da budu pripremljene unapred i vremenski postavljene tako da se ugrade u proces kreiranja politike.

3. Otvorenost o (političkom) domašaju preporuka je od suštinskog značaja. Treba da postoji povratna informacija o uticajima ili nepostojanju istih, što bi ishode učinilo vidljivim.

4. Dalja podrška iz EU će pomoći u razvoju učešća zainteresovanih strana na svim nivoima širom EU, na primer kroz podizanje svesti i podršku inicijativama politike EU, upotreba ciljanog finansiranja EU i promovisanju zajedničkog učenja.

Diskusioni papir kao i komentare zemalja recenzentata možete naći na sledećem linku:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1897&furtherNews=yes>

VESTI

KOMISIJA POZDRAVLJA KONAČNO USVAJANJE NOVOG FONDA ZA EVROPSKU POMOĆ NAJUGROŽENIJIMA 10/3/2014

Evropska Komisija je pozdravila usvajanje uredbe o novom Fondu za evropsku pomoć najugroženijima (Fund for European Aid to the Most Deprived - FEAD). Predviđeno je da fond pomaže zemljama članicama u naporima da pomognu najugroženijim grupama koje su najviše pogođene efektima ekonomske i društvene krize.

Preko 3,8 milijardi evra biće alocirano fondu u period 2014-2020. Zemlje članice biće odgovorne za plaćanje 15% troškova njihovi-

h nacionalnih programa, dok će ostatak od 85% biti pokriven od strane fonda.

FEAD će podržati akcije zemalja članica u obezbeđivanju širokog spektra nefinansijske pomoći uključujući hranu, odeću i ostala neophodna dobra za ličnu upotrebu poput cipela, sapuna, šampona najugroženijim ljudima.

FEAD će takođe zahtevati da distribuciji materijalne pomoći bude u kombinaciji

sa merama socijalne reintegracije, kao što su smernice i podrška najugroženijima da izađu iz siromaštva.

Države članice mogu da se odluče da obezbede samo nematerijalnu pomoć u cilju unapređenja socijalnog uključivanja najugroženijih osoba.

Fond će ponuditi značajnu fleksibilnost državama članicama, koju će biti u mogućnosti da biraju, u skladu sa sopstve-

nim situacijom i tradicijom, vrstu pomoći koju žele da obezbede (materijalna ili nematerijalna pomoć), kao i model za nabavku i distribuciju hrane i robe.

Izvor:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=2044&furtherNews=yes>

IMPRESUM

IZDAVAČ:

Evropski pokret u Srbiji
Kralja Milana 31/II, Beograd
Koalicija za razvoj socijalnog preduzetništva

ZA IZDAVAČA:

Maja Bobić

UREDNIKA:

Dina Rakin
dina.rakin@emins.org

SARADNICE:

Ivana Lazarević, Ivana Markulić

LEKTURA I KOREKTURA:

Tijana Samardžić

DIZAJN:

Sanja Polovina

KOALICIJA ZA RAZVOJ SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA (KORSP) SE ZALAŽE ZA RAZVOJ SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA, PODIZANJE SVESTI ŠIRE JAVNOSTI O SOCIJALNOM PREDUZETNIŠTVU, SMANJENJE SIROMAŠTVA, POVEĆANJE PRILIKA ZA ZAPOSŁJAVANJE MARGINALIZOVANIH GRUPA, SOCIJALNU INKLUZIJU I REŠAVANJE DRUŠTVENIH PROBLEMA NA ALTERNATIVNE NAČINE.

KORSP ČINE:

- Trag fondacija
www.tragfondacija.org

- Evropski pokret u Srbiji (EPuS)
www.emins.org

- Grupa 484
www.grupa484.org.rs

- Inicijativa za razvoj i saradnju (IRS)
www.idcserbia.org

- Smart Kolektiv
www.smartkolektiv.org

- SeCons – grupa za razvojnu inicijativu
www.secons.net

FB: #socijalnopreduzetnisvo

TW: @KoalicijaSP

KoRSP

KOALICIJA ZA RAZVOJ
SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA

trag
FONDACIJA

Evropski pokret
Srbija

Grupa
484

IEC

INITIATIVE FOR
DEVELOPMENT &
COOPERATION

smart
KOLEKTIV

SeConS
grupa za razvojnu inicijativu